UFÜ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER DERGİSİ
FIU JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES

e-ISSN: 3062-2123
Journal of Academic Social Studies-JOSSH / Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi - SOBED Vol./Cilt: 1 / Issue/Sayı: 1, Ocak/ January 2025

DOI: 10.29329/ufusobed.2025.1115.7

Kitap Tanıtımı/ Review

Geliş Tarihi /Arrival Date

21.10.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date

14.12.2024

Elif Değer
Yüksek Lisans mezunu. Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halk Edebiyatı Anabilim Dalı/ Kastamonu University, Institute of Social Sciences, Department of Folk Literature.
elifdeger8937@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7670-9137

Metadata from Crossref

SCREENED BY iThenticate Professional Plagiarism Prevention

OPEN ACCESS

İhsan Ozanoğlu: *Halk Tababeti I-II*

I. Cilt: 1-190 -II. cilt:191-376

Giriş: İhsan Ozanoğlu Kısa Biyografi

İhsan Ozanoğlu 15 Nisan 1907 yılında Kastamonu'da doğmuştur. Babası Aşıkoğlu Ahmet dönemin ünlü mevlithanı ve tasavvuf müziği temsilcisidir. Annesi Hafize Emine Hanım ise dönemin bilgin kadınlarından biridir. Ozanoğlu, babasını çok küçük yaşta kaybetmiş, ilk edebiyat ve musiki eğitimini annesi ve teyzesinden almıştır. İstanbul Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra, 1928-1938 yılları arasında Kastamonu köylerinde öğretmenlik yapmıştır. Kastamonu şehir merkezindeki okullarda edebiyat, müzik ve din dersleri vermiş, bu görevine 1946 yılında Kastamonu Halk Kütüphanesi müdürü olarak atanıncaya kadar devam etmiştir. 37 yıllık devlet hizmetinden sonra 1963 yılında emekliye ayrılmıştır. İhsan Ozanoğlu şair, yazar, öğretmen, gazeteci, âşık, ilim adamı gibi çok yönleri bir kimliğe sahiptir. Kastamonu'nun folklorunu, tarihini, coğrafyasını, turizmini, kültürünü ve edebiyatını verdiği eserlerle tanıtarak Kastamonu için önemli bir kaynak meydana getirmiştir. (Ozanoğlu, 2017: 7).

Citation Information/Kaynakça Bilgisi
Değer, E.,Master degree, *Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halk Edebiyatı Anabilim Dalı/Kastamonu University, Institute of Social Sciences, Department of Folk Literature. (JOSSH/SOBED)* 1/1 (2025), ss. 104- 113 DOI: *10.29329/ufusobed.2025.1115.7*

Ozanoğlu gazetecilik hayatına çok genç yaşlarda girmiştir. Açıksöz, Doğrusöz, Yeni Kastamonu, Yenises gibi gazetelerde, çeşitli dergilerde yazılar yazmıştır. Yazdığı makalelerin çoğunluğu, Kastamonu kültürünü korumak amacıyla belge niteliğinde oluşturduğu çalışmalardır (Ozanoğlu, 2017: 8). Türk Halk Müziği alanında da çok sayıda derlemesi bulunmaktadır. Başta "Çanakkale Türküsü" olmak üzere yüzlerce türküyü TRT ve Türk Halk Müziği repertuarlarına kazandırmıştır (Ozanoğlu, 2017: 9).

Ozanoğlu, eserleri ve çalışmalarıyla Kastamonu'nun tarihsel ve kültürel kimliğini gelecek kuşaklara aktarmıştır. Onun bıraktığı izler, bugün şehrin kültür, edebiyat, tarih, din folklor ve sanat ı hakkında bilgi sahibi olmak isteyenlere yol gösterici niteliktedir (Ozanoğlu, 2017: 8).

Ozanoğlu'nun eserlerinin asılları Türk Dil Kurumu, Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara Etnografya Müzesi, Kastamonu Müzesi, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı arşivleri ve kütüphanelerinde bulunmaktadır. 13 Şubat 1981 yılında aramızdan ayrılan Ozanoğlu, basılmış ve basılmamış tüm eserleriyle Kastamonu tarihini ve kültürünü aydınlatmaya devam etmektedir (Ozanoğlu, 2017: 10).

1. Çalışmanın İçeriği

Bu çalışma İhsan Ozanoğlu'nun Kastamonu'da derleyip yazmış olduğu **"Kastamonu Halkıyat ve Harsiyatı-Halk Tababeti I-II"** adlı iki ciltlik eserde halk hekimliğine dayalı teşhis ve tedavi yöntemlerinin neler olduğu, nasıl adlandırıldığı, sağaltmanın nasıl yapıldığına dair bir araştırmayı içermektedir. Bu eser, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi'nde bulunan, iki ciltten oluşan, Latinize el yazması, yayımlanmamış bir eserdir. İki ciltten oluşan bu eser toplam 376 sayfadır. 1-190 arası ilk cildi, 191-376 arası ise ikinci cildi oluşturmaktadır. Eserde koparılmış çok sayıda yaprak bulun maktadır.

2. Halk Tababeti I

Öncelikle **"İçindekiler"** başlığı altında hastalıkların ve tedavi edecek bitkilerin adları verilerek sayfa numaraları belirtilmiştir. İçindekiler kısmında "dış hastalıkları (bel

ağrısı, şiş, çıban, cilt hastalıkları, bevliye, boğaz-burun, göz hastalıkları), iç hastalıkları (mide hastalıkları, göğüs hastalıkları), asabi hastalıklar, haşarat, seksoloji gibi hastalıklar ve sayfa numaraları verilmiştir.

Ardından **"Acayip Tedbirler"** adlı başlık altında bazı hastalıklar ve sorunların adları verilerek sayfa numaraları belirtilmiştir. Ardından **"Veteriner"** başlığı altında hayvanlara ait bazı hastalıklar verilerek sayfa numaraları belirtilmiştir.

İhsan Ozanoğlu **"Başlarken"** adlı başlıkta bu derlemeyi neden yaptığını ve nasıl yaptığını anlatmış, kendisine bu konuda yardımı ve desteği olan kişileri, daha önce başından geçen bazı olaylardan bahsetmiştir. Aşağıdaki tüm bilgiler "Başlarken" kısmındaki anlatılanlardır.

Vaktiyle Kastamonu'da halk hekimi, halk baytarı ve halk eczacısı olarak tanınmış olan kişilerin isimlerini vererek, onların hangi alanda hangi hastalığa deva bulduklarını anlatmıştır. Halk hekimliği konusunda özellikle Bıçakçızade'den çok şey öğrendiğinden bahsetmiştir. Hatta Bıçakçızade'den daha da çok aktar Hacı Melekzade Ahmet Efendi'den istifade ettiğini belirtmiştir. Bazen de Çerçi Sadık Efendi'yi ziyaret ederek faydalandığını anlatmıştır.

Kastamonu'da 400 özel kütüphane olduğunu, bu kütüphanelerde tababetle ilgili yüzlerce kitap tespit ettiğini ve bu kitaplardan notlar aldığını belirtmiştir. Tevhid-i Tedrisat kanununun yürürlüğü girdiği tarihten itibaren bu kütüphanelere devletçe el konulduğu, muhteviyatın bir yerde toplandığı ve böylece Merkez Kütüphanesi'nin meydana geldiği anlatılmıştır. 1941'de Merkez Kütüphanesi Memleket Kütüphanesi ile birleştirilerek tek binada genel istifadeye konulmuştur. 1945'te bu kütüphanenin yazmalarını etüt ederek vücuda getirdiğini, bu envanterin bakanlıkça takdir edildiğini, takdirnameyle de yetinilmeyerek öğretmenlikten naklen ve terfian kütüphane müdürlüğüne getirildiğini aktarmaktadır. Buradaki tek işinin oluşturduğu envanterler rehberliğinde yazma eserlerden folklorla ilgili notlar almak olduğunu belirtir. Bu işe çok göz nuru döktüğünü, çok az bir randıman almış olsa da bulduğunu kâr saydığını dile getirmiştir. Yazmalar esnasında kendisinden icazetname aldığı Ahmet Karabacak'a ait tıp mecmuasının gördüklerinin en üstünü ve en kıymetlisi olduğundan bahsetmektedir.

Elinden geçen kitaplar arasında folklora dâhil edilmeyecek kalitede olanlar olduğu gibi mühim bir konunun halk malı buluşlarıyla yüklü olduğunu da görmüştür. Özellikle tıp tahsili görmediği halde halk hekimliği yapanlara ait mecmuların doğrudan folklora dahil olduğunu söylemektedir.

Bir otun faydasıyla ilgili neden, nasıl gibi sorulara halk hekiminin cevap veremeyeceğini çünkü halk hekiminin maddeleri formüle etmediğini belirtir. Örneğin Peygamber çiçeğinin iç kanamaları durdurmada bire bir olduğu, ancak bu otta ne gibi maddeler olduğunu halkın bilmeyeceğini söyler. Halk hekiminin kısmen cahil olmakla beraber hangi otun hangi derde şifa olacağını ve bu otun nerelerde yetiştiğini çok iyi bildiğini anlatır.

İhsan Ozanoğlu veteriner ile baytarı karşılaştırarak aradaki farkı şu sözlerle anlatmaktadır: "Baytar kelimesi Arapça'dır. Farsça ise nalbant karşılığıdır. Veteriner atın nasıl nallanacağını bilir ancak eline çekiç, kerpeten verildiğinde tek çivi çakamaz. Ama bizim köyün veterineri Mehmet Ağa en haşarı, en çakal hayvanı bile birkaç dakika içinde nallayıp geçer. Veteriner hekim böyle adi ve basit işlerle meşgul olamaz. Mehmet ağa ineği buzağılayacağı günü ve saati tayin ederdi. Ne aleti vardı ne laboratuvarı. Ne mektebi vardı ne medresesi. Hatta okuryazar bile değildi. Ama nice veteriner hekimlere taş çıkarırdı" demektedir.

Derlemelerini tamamen halktan ve halk hekimi olarak tanınmış kimselerden yapmış olduğunu, bununla birlikte cönklerden, aktar mecmualarından, yazma kitaplardan, halk hekimi kitaplarında gördüğü kayıtlardan, folklorik karakterde olanlardan da bazı notlar aldığını belirtmiştir. Derlediği malzemeyi de hastalıkların ana tasnifine tabi tutarak (hariciye, cildiye, dahiliye gibi) sıraladığını belirtmiştir.

Ozanoğlu, eserde her maddeye bir numara verdiğini, fasıl değişmekle beraber madde numarasının da birbirine bağlandığını, fihristi ve indeksi de buna göre hazırladığını söylemiştir. Müsvedde, matbaaya girdikten sonra sayfa numarasını kaybettiği için sayfa numaralarını önemsemediğini, bu durumda fihrist ve indeksleri de yeniden numaralamak gerektiğini belirtmiştir.

Halkıyat ve harsiyatın, bir milletin biyolojik, psikolojik, kültürel ve sosyal derecesini gösterdiğini ifade ederek toplumun medeniyet seviyesinin folklor ve etnografya ile ölçüleceğini vurgulamıştır. Türk tıp folklorunun ise milletin her alanda olduğu gibi tababet alanında da keskin zeka ve üstün buluşlarla yüksek bir varlık olduğunu gösteren en kuvvetli ve en sağlam şahidi olduğunu belirtir. Ozanoğlu daha sonra bu küçük kitaptaki folklorik notlardan bile birçok keşif yapmanın mümkün olduğunu ancak bu işin yaratıcı zeka, fikr-i icat, enerji, feragat, gayret ve nihayetinde adam olmak ister şeklinde sözlerine devam etmiştir.

Tıp fakültelerinin çalışmaları arasında farmakolojiye önemli bir yer verildiğini, bu alan için ödenek ayrıldığını, kitap, dergi, risale yayımlandığını, ancak tıp fakültelerinin mensuplarından birinin de çıkıp tıp folkloruyla ilgili bir araştırma, derleme yaptığına şahit olmadığını ya da böyle bir görev için seyahate çıkan olmadığından bahsetmiştir. Kastamonu'da var olan Maden Araştırma Enstitüsü'nün en basit bir araştırma bile yapmadığını, edindikleri malumatın ise ya teorik ya da Alman buluşları olduğunu anlatır. Tıp fakültelerinin de tıp folkloru malzemesi derlemediklerinden yakınmıştır.

Tababette tanınmış kişilerin çoğunun halk tababetine dudak büktüğünü, ibtidai şeyler, kocakarı ilaçları dediklerini, eğilip bakmaya dahi tenezzül etmediklerini söyler. Folklor hazinelerimizi yabancıların sömürdüğünü, bizim de yerimizde saymaya durduğumuzu anlatır.

Ozanoğlu, bu kitaptaki yöntemlerden biri hastaya uygulandığında doğabilecek olan herhangi bir sakıncadan sorumluluk kabul edemeyeceğini, çünkü bunun bir doktor kitabı değil, bir folklor kitabı olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca yazar, kitabının pek çok eksiği olduğunu bildiğini, kitaplarını yazmaktaki maksadının yalnızca milletine hizmet etmek olduğunu, vazifesini yaptığını da kimsenin inkâr edemeyeceğini dile getirmiştir. Tenkit edecek olanlardan ise daha iyisin, daha mükemmelini, daha doyurucu olanını yapmalarını istemiştir.

400 bin nüfuslu tarihi bir ilim ve sanat merkezi olan Kastamonu'da, bu hiç para getirmeyen sahaya kendisinden başka hiç bir folklorcunun çıkıp katkıda bulunmadığını söylemiştir. Gençlerden birçoğuna arşivini açıp yardım etmek istediğini ama yaklaşan

olmadığını, ancak tez zamanı geldiğinde peşinde pervane olduklarını belirtir. Kendisine ekmek kapısı açacak olan bir işi bile başarmaktan aciz olan kuşağın, ömrü telef etmekten başka bir işe yaramayan folklor malzemesini derlemekle meşgul olmayacağını anlatır. Hatta kendisi de oğluna tüm teşviklerine rağmen hukuk folkloru derlettirmeyi başaramadığını da sözlerine eklemiştir.

Eserin **"Başlarken"** isimli kısmında sözlerine şu şekilde son vermiştir: "Benim yapamadığımı yapan, benim derleyemediğimi derleyen ve benim çalıştığım bu zengin hazineler içinde meşgul olup eser veren, benden daha iyi, daha mükemmel hizmet eden zuhur ederse ve ben böyle bir vatandaşı hayatta iken görürsem elini öpmeyi vazife sayarım. Beni müsterih edecek olan da ana vatanım Kastamonu'dan başarılı bir folklorcu zuhur etmesidir" diyerek, "Bu mide kanaması felaketine düştüğüm sırada yazılmıştır" şeklinde de bir not düşülmüştür.

"Dış Hastalıklar" başlığı altında yara, şiş, çıban, fıtık, bel ağrısı ve kırık gibi dış hastalıkların tedavisine yönelik bitkisel tarifler verilmiştir.

"Kan Dindirme, Kan Aldırma" başlığı altında kanayan yaralar için uygulanabilecek tedavi yöntemleri sıralanmıştır. **"Burun kanını dindirmek için şu tedbirlere başvur"** şeklinde bir başlık altında burun kanının nasıl dindirileceği anlatılmıştır.

"Cilt Hastalıkları" başlığı altında uyuz, egzama, siğil, çiçek hastalığı, kızamık ve kellik gibi cilt hastalıklarının tedavisine yönelik bitkisel tarifler verilmiştir.

"Saç, Sakal ve Bıyık" başlığı altında bıyık, saç ve sakalı uzatmak, kellikten kurtulmak için yapılması gereken bitkisel tedaviler anlatılmıştır.

"Kıl bitirmemek veya biten kılları dökmek için" başlığı altında kıl büyümemesi ya da büyüyen kılların dökülmesi için neler yapılabileceği anlatılmıştır. Yine bu başlık altında cilt renginin güzelleştirilmesi ve dudak yarılmasının tedavisi için doğal tedavi yöntemleri verilmiştir.

"Bevliye" başlığı altında erkeklerde testis şişmesi, makattaki iç ve dış iltihaplar, basur, makat veremi, makat çıkması, makat şişmesi, mesanede taş, idrar tutukluğu,

yatağını ıslatan çocuklar, prostat, hamile kalmamak için, doğumda çocuğun ters dönmesi ve bel soğukluğu rahatsızlıklarında neler yapılabileceği anlatılmıştır.

"Boğaz, Burun, Kulak ve Diş Hastalıkları" başlığı altında kulak gürültüsü, kulak ağrısı, kulak sancısı, kulak şişi, sağırlık, diş etlerini takviye, diş ağrısı, ağız kokusu, boğaza kemik veya kılçık kaçması gibi sorunların tedavisi için bitkisel tedaviler verilmiştir. Yine bu başlıkta sesi açmak ve muhafaza etmek için neler yapılabileceğine yer verilmiştir.

"Göz Hastalıkları" başlığı altında göz ağrısı tedavisi için neler yapılabileceği uzun uzun anlatılmıştır.

2. Halk Tababeti II

"İç Hastalıkları" başlığı altında mide ağrısı, sancı, böbrek taşı, bağırsakları temizlemek, yeli kesmek, mide ve bağırsak kurtları, kabızlık, ishal sarılık, sıtma ve veba hastalıklarının bitkisel tedavi yöntemlerine yer verilmiştir.

"Göğüs Hastalıkları" başlığı altında nefes darlığı, göğüs tutukluğu, öksürük, balgam, bronşit, nezle, verem, iç ağrısı, sıtma, zatürre gibi hastalıkların tedavisine yer verilmiştir. Ayrıca tifo, romatizma, kuduz, kusma, hararet, ishal, kan kaybı, sarılık ve ülser için bitkisel tedavilere yer verilmiştir. Şişmanlamak için, zayıflamak için, terlemek için ve idrar yollarındaki sıkıntılar için neler yapılabileceği de anlatılmıştır.

"Zehirlenmeler" başlığı altında doğada bulunan bitki, hayvan ve madenlerden hangilerinin zehir, hangilerinin panzehir olduğundan bahsedilmiştir. Arı sokması, yılan ısırması, kurbağa ısırması, akrep sokması durumlarında neler yapılabileceği anlatılmıştır. Ayrıca rakı, esrar ve afyon zehirlenmesi halinde neler yapılması gerektiği hakkında da bilgiler verilmiştir.

"Asabi Hastalıklar" başlığı altında ağız eğilmesi, kabus, delilik ve aşk gibi psikolojik durumlarda neler yapılması gerektiği hakkında tavsiyeler verilmiştir. Ayrıca felç, cinnet, uyurgezerlik çözümü için de yöntemler anlatılmıştır.

"Seksoloji" başlığı altında hiçbir bilgi yer almayıp, bölümü içeren sayfaların koparıldığı görülmektedir.

“Haşerat” başlığı altında tahta kurusu ve pire sorununda çözüm olarak yapılabilecekler anlatılmıştır.

“Orijinal Bilgiler” başlığı altında akrep, yılan, fare, sivrisinek, horlama, kümese tilki gelmemesi, hamile kalmak için ve çocuğun düşmesi için gibi farklı konulardaki sorunların çözümüne dair tedavilere yer verilmiştir.

“Veteriner” başlığı altında atın gözünde çıban çıkması, kör olması atın öksürüğünün kesilmesi, atın bitlenmemesi, atın kanlı idrar yapması, sığırların bitlenmesi ve hayvan uyuzu gibi durumlarda yapılması gerekenler anlatılmıştır.

“**Madenler”** başlığı altında madenler başlığı altında şunların isimleri alfabetik olarak verilmiştir: Akik, elmas, firuze, gaz yağı, inci, kaya tuzu, kına, kireç, kibrit, kükürt, za’l, maden suları, mercan, nişadır, neft, şep, tuz, yakut, zaç, zebercet, zift, zümrüt.

“Hayvanlar ve Hayvani Maddeler” başlığı altında hayvanlar ve hayvani maddeler alfabetik olarak alt alta sıralanmıştır: Ak keçi, akrep, at, at dişi, ayran, ayı, bal, balmumu, balık, baykuş, bıldırcın, böbrek yağı, buzağı ödü, çarık, dalak, deve sütü, deve köpüğü, doğan bağırsağı, domuz, domuz ödü, eşek beyni, eşek sidiği, eşek sütü, eşek tersi, et suyu, geyik, geyik boynuzu, güvercin beyni, güvercin tersi, horoz ödü, hüt hüt, hüt hüt tırnağı, işkembe, kaplumbağa, kaplumbağa yumurtası, kara kurga, kara köpek dili, kaymak, kaz kanı, keçi, keçi ödü, kedi, keklik, kırlangıç, kırlangıç tersi, kirpi ödü, koyun, koyun böbreği, koyun beyni, koyun sütü, koyun ödü, kurbağa, kurt ödü, kuyruk yağı, kuzgun tersi, mum, ördek, örümcek, sadef, sade yağ, sahtiyan, saksağan beyni, sarı dana daşağı, sarımsaklı yoğurt, serçe beyni, serçe kanı, serçe ödü, serçe tersi, sıçan yağı, sığır ödü, süğlüm, sülük, sümüklü böcek, süt, tavşan, tavuk, teke ödü, tilki ödü, tilki tersi, yarasa, yılan, yumurta.

“Bitkiler” başlığı altında bitkiler bu başlık altında alfabetik olarak sıralanmıştır: Acı badem, acı soğan, afyon, ak soğan, anason, arpa, armut, ayva, ayva çekirdeği, badem, bakla, baldırı kara, balık otu, baş parmak otu, beyaz sarımsak, beyaz soğan, buğday unu, bulgur zaç, bülbül otu, ceviz, ceviz kabuğu, ceviz kökü, cimit, çam kozalağı, çam sakızı, çavdar, çay, çıban otu, çiğdem, çörekotu, çükündür, defne, defne tohumu, demir dikeni, diş otu, dut, dut yaprağı, doruk otu, domates, ebe gümeci, elma, feslikın, fındık, fındık kabuğu, fıstık, gelincik, hardal, haşhaş, hatmi, havuç, hıyar, hurma, iğde,

ıhlamur, ıspanak, ısırgan, incir, kabak, kara çörekotu, kara sakız, kara dut, karpuz, kahve, katır tırnağı, kavak yaprağı, kavun, kavrulmuş buğday, kayısı, keçi boynuzu, kestane, keten, kepekli buğday, kekik, kızılcık, kızıl ağaç, kızıl hardal, kızıl üzüm, kızıl soğan, kuşburnu, kırmızı biber, kiraz kereviz, koruk, kuru nane, kuzu kulağı, limon, lahana, mazı, marul, maydanoz, Mekke ağrığı, menekşe, Mersin yemişi, meyan kökü, mısır baklası, mumbar, nane, nar, nergis, nohut, oğul otu, patlıcan, pamuk, pazı, papatya, pelit, pirinç, peygamber otu, rezaki üzüm, reyhan, sarımsak, sarmaşık, salep, semiz, siğil yaprağı, sığır kuyruğu, soğan, söğüt, susam, su teresi, sümbül, sütleğen, şalgam, şeftali, şekaik, şebboy, tarhun kökü, tatlı badem, tane sakızı, tere, topalak, turp, turunç, üryani, üzerlik, üzüm, vişne, yaban teslikeni, zafran, zambak, zerdali, zeytin.

"Bitkilerden Mamül ve Müştaklar" başlığı altında bitkilerden mamül ve müştaklar alfabetik olarak verilmiştir: Acı üzüm katranı, alkol, ardıç katranı, arpa suyu, babunç yağı, badem yağı, bezir, ceviz, kökü katranı, cimit lapası, ekşi dut şurubu, enfiye, esrar, gül suyu, gül yağı, kabak lapası, kara ağaç katranı, katran, kuşburnu katranı, kiremit yağı, leblebi unu, maya, menekşe yağı, Mersin yağı, meyan katranı, nergis yağı, nikotin, nişasta, nöbet şekeri, pekmez, pestil, pirinç lapası, rakı, sabun, sakız, sarımsak yağı, sirke, süngertülü, şarap, şeker, şırağan, tütün külü, vişne şurubu, zeytin lapası, zeytinyağı.

Sonuç

Halk hekimliğinin incelenmesi demek, geçmişten günümüze gelen maddi ve manevi kültür değerlerimizin incelenmesi demektir. Makaledeki gibi bu amaçla yapılan çalışmalarda Anadolu'da insan ve hayvan sağlığı ile ilgili inanış ve uygulamaların çeşitliliği dikkati çekmektedir. Sağlık anlayışı da kültür değerleri sisteminin bir parçasıdır. İslam inancına göre sağlık Allah'ın bir lütfudur ve bize düşen de öncelikle sağlığı korumak, hastalandıktan sonra ise onu en kolay ve hasarsız şekilde atlatmaktır. Halk hekimliğinin amacı ve var oluş sebebi de aslında budur diyebiliriz.

Bir hastalığa maruz kalıp hayat şartları nedeniyle bir doktora gidemeyenler ise çeşitli bitkilerin kök, yaprak, çiçek ve tohumlarından ilaçlar yaparak, yatırları ziyaret ederek, muska yazdırarak veya bir ocaklıya başvurarak tedavi olmaya çalışmışlardır. Doğanın da bir parçası olan bu doğal ilaçlar, dinî veya sihri uygulamalar da zengin halk

hekimliğimizi meydana getirmiştir. Geleneksel halk inançları, diğer tüm kültürel pratikler gibi sözlü gelenek yoluyla yayılırlar ve gelenek içinde öğrenilirler. Otlar, bitkiler, kökler, meyveler geleneksel tedavi yöntemi olarak hastalık ve rahatsızlıklara karşı kullanılırlar. Geleneksel hekimliğin ya da halk hekimliğinin şifacılıkla birlikte anıldığı zamanlardan bugüne gelindiğinde pek fazla değişiklik olmamakla birlikte, geleneksel hekimlik sadece vücudu iyileştiren bir tedavi yöntemi olmaktan çıkmıştır. Bunun yerine vücudu ve ruhi durumu birlikte tedavi etmeye çalışan bütünleyici bir sisteme dönüşmüştür.

Ele alınan eserde halk tababeti açısından en çok dikkat çeken bitki ve gıdalar şunlar olmuştur: Yumurta akı, bal, sirke, zeytinyağ. Bu besinler hemen her formülde yer alan ve en çok adı geçip tekrar eden besinler olmuştur. İlginç olan ise bu besinlerin bugün de yenilen ve kullanılan besinlerden olmaları, ancak tıbbi bir besin olarak değil de sadece bir yiyecek olarak görülüp tüketilmeleridir. Bugün varlığını büyük ölçüde kaybetmiş olan bu tıbbi sağaltma yöntemleri, modern tıbbın müdahalesinin yetersiz kaldığı durumlarda veya yoksulluk sebebiyle başvurulan halk hekimliği yöntemi olarak günümüz Türk dünyasında az da olsa uygulanmaya devam etmektedir.

Kaynaklar

Ozanoğlu, O. (2017), *Kastamonu Destanı – Şiirlerle Kastamonu*. Kastamonu.

FİNANS: Bu çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI: Yazarlar, bu çalışmayı etkileyebilecek finansal çıkarlar veya kişisel ilişkiler olmadığını beyan eder.

YAZAR KATKILARI: Yazar, makalenin tümünü katkılarıyla oluşturmuştur.

ETİK ONAY BEYANI: Bu çalışmada Yerel Etik Kurul Onayına gerek duyulmamıştır.

VERİ KULLANILABİLİRLİK BEYANI: Bu çalışmada kullanılan verilere yazardan talep üzerine erişilebilir.

FINANCE: No financial support was received for the conduct of this study.

CONFLICT OF INTEREST STATEMENT: The authors declare that there are no financial interests or personal relationships that may influence this study.

AUTHOR CONTRIBUTIONS: The author has contributed to the manuscript in its entirety.

ETHICAL APPROVAL STATEMENT: Local Ethics Committee Approval was not required for this study.

DATA AVAILABILITY STATEMENT: The data used in this study are available upon request from the author.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.
(This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License)